

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

לע"נ מורנו ורבנו הגאון ר' עובדיה יוסף בן ג'ורג'יה

בס"ד גיליון: 1159

הדלקת הנר: 19:05 צאת השבת: 20:08 רבינו תם: 20:49 (לפי אפיק ת"א),
הפטרת השבוע: ויהי דבר (יחזקאל כ).

אוצרות הפרשה

פרשיות "אחרי מות" – "קדושים"

"אחרי מות שני בני אהרן בקרבנם לפני ה' וימותו" [טז, א].

חז"ל לימדונו כלל: "כל מקום שנאמר 'אחר' – זה סמוך, 'אחרי' – מופלג", הינו לאחר זמן. גם כאן, נאמר "אחרי מות", ולא "אחר מות", כי גזרת המיתה נגזרה על נדב ואביהו זמן רב לפני כן. ומתי זה היה? בזמן מתן תורה, שם נאמר: "ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלוקים ויאכלו וישתו" – כשעמדו נדב ואביהו בהר אחרי מתן תורה, הם הביטו באור השכינה ונהנו ממנה. זה שנאמר: "ויאכלו וישתו" – אין הכוונה למאכל ושתייה כפשוטו, אלא שזנו את עיניהם מאור השכינה ונהנו ממנה. באותה שעה נגזר עליהם למות. המקרה הזה ארע בעת מתן תורה, בחודש סיון, ואילו הקמת המשכן הייתה כמעט שנה אחר כך, בראש חודש ניסן. זהו 'אחרי מות' – מאורע שהתרחש אחרי זמן מופלג.

עוון זה של נדב ואביהו, נרמז במלים: "בקרבנם לפני ה' וימותו". בפשטות, "בקרבנם" הכוונה למה שארע כעת, שהקטירו אש זרה שלא ציווה אותם ה'. אבל נרמז כאן גם עוונם מאז, שהתקרבו לראות את השכינה. ישנו איסור להסתכל על פני השכינה. לכן אסור להסתכל בלבנה סתם, ללא תועלת, אלא אם כן רוצה לבדוק אם היא כשרה לברך עליה "ברכת הלבנה".

זה גם הטעם – כך מובא בספר "מעבר יבוק" – אסור להסתכל על פניו של הנפטר, מפני שראה את פני השכינה בשעת הפטירה, וכעת השכינה שורה עליו (ישנו טעם נוסף לאיסור זה, מפני שהמסתכל משכח תלמודו, אבל הטעם העיקרי הוא מפני שהנפטר ראה את אור השכינה).

כמובן, לצורך מותו, כגון שרוצה לבדוק אולי נשארה בו נשמה או שצריך לזהותו, אבל שלא לצורך – אסור. כל זה דווקא בנפטר יהודי, שרק הוא זוכה לראות את אור השכינה, מה שאין כן גוי – בו לא נאמר האיסור. רבי אחא ברבי זעירא תמה: איך מתו שני בניו של אהרן הכהן – סגני כהונה, הלא מטה אהרן, שהיה מקל יבש, במחלוקת קורח הכניסו אהרן למשכן ואז – "ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים", המטה היבש נעשה לח. ואם כך, בני אהרן, שהיו לחים וצדיקים, שקולים כמשה ואהרן, היתכן שנכנסו לחים ויצאו יבשים? – אלא שכך נגזר מלמעלה.

עוד אמר רבי אחא ברבי זעירא: "טיטוס הרשע נכנס לבית קודש הקדשים וחרבו שלופה בידו, גידד את הפרוכת, ויצתה חרבו מלאה דם, ונכנס בשלום ויצא בשלום, ובניו של אהרן נכנסו להקריב ויצאו שרופים".

טיטוס הרשע, נכנס למקום קודש הקדשים, מקום שאליו נכנס הכהן הגדול פעם אחת בשנה, ביום הכפורים, באימה וביראה ברתת ובזיע, ולא עוד אלא שאחר שנכנס טיטוס לפני ולפנים, יצא בשלום, וקרע את הפרוכת ונטפה דם, ולא קרה לו שום דבר. ואלו נדב ואביהו לא נכנסו לפני ולפנים, רק נגשו למזבח הזהב להקטיר קטורת, וכיצד הם מתו? – אלא שכך הייתה גזרה מאת ה', למען ישמעו וייראו לכבד את מקום המקדש.

ואם תשאל: טיטוס, שנכנס לפני ולפנים, איך באמת יצא משם חי? אלא, שבאותו הדור ישראל עשו עוונות וסילקו את השכינה משם, ולכן היה יכול להיכנס, אבל אם היה נכנס לשם לפני שהשכינה הסתלקה – לא היה יוצא חי, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין) נבוכדנאצר שלח לנבזראדן שלוש מאות פרדות של פטישי ברזל כדי לבקוע בהם את שערי ירושלים, ואת כולם בלע שער אחד של ירושלים, שנאמר (תהלים): "ועתה פיתוחיה יחד בכשיל וכילפות יהלמון" – כל הכשלים והכילפות הלמו יחד על פתח אחד, ללא הועיל.

הוי אומר: אם השכינה נמצאת בירושלים ובבית המקדש, אף אחד לא יכול להתקרב לשם. רק אם חס ושלום השכינה מסתלקת – אז קורה מה שקורה (דורש ציון).

"קדושים תהיו" [יט, ב].

מה זה "קדושים תהיו"? הרמב"ן כתב, כי כאן מצווה התורה על "קדש עצמך במותר לך".

לא יאמר אדם – אם מותר לי לאכול, אהיה זולל וסובא, יהיו מעייני במעדני גורמה, ויאכל כל יום במסעדה יוקרתית... וכן לגבי כל הנאות העולם הזה, שלא יהא אדם שטוף בהן, אלא יעשה מעשיו לשם שמים.

הקדושה צריכה לבוא לביטוי לא רק בבית הכנסת ובבית המדרש, ולא רק בישיבה מול חכמים וגדולים בתורה, אלא בכל מקום. אדם צריך להיות קדוש גם בביתו, ואפילו בחדרי חדרים, כמובא ב"שולחן ערוך".

אף בענייני בין אדם לחברו צריך האדם להיות קדוש. להיזהר ביותר בכל ענייני משא ומתן, לדקדק באמירת האמת, ולקיים כל הבטחה ואמירה.

רבי אברהם סבע, ממגורשי ספרד, כתב בספרו "צרור המור":

בפרשה הקודמת הזהירה אותנו התורה על איסורי עריות, שהם איסורים חמורים מאוד. הגמרא אומרת על עריות ש"נפשו של אדם מחמדתו", הניסיון גדול, והעונש עליהם חמור ונורא. כך מזהירה התורה לגבי עריות: "כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותיטמא הארץ. ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם. כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה, ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם".

לרפואת יוסף בן תמר הי"ו, יוסף בן זולכיה הי"ו, אמיר בן דורית הי"ו, מרדכי בן שרה הי"ו, דניאל בן רותם הי"ו, מיכל אפרת בת דיאנה הי"ו, נדב חיים בן אירית הי"ו.

לאחר שגמר להזהיר על הדברים האסורים, בא לדבר בפרשתנו על הדברים המותרים, שגם בהם יש לנהוג בקדושה. לא די בכך שלהזהיר לא לחטוא, אלא צריך לקיים "קדש עצמך במותר לך". כל הנהגותיו של האדם וכל מעשיו, צריכים להיות באופן של "בכל דרכיך דעהו", לא בקלות ראש ח"ו אלא ביראה ובאהבה.

בבית הכנסת יש לנהוג בכבוד ראש כראוי, ולהזהיר ביותר שלא לדבר בשעת התפילה, שעונו חמור מאוד. יש לכוון היטב בתפילה, בברכת המזון ובשאר ברכות, ולא לאומרן מן השפה ולחוץ. ה"פלא יועץ" מזהיר, שבשעה שאדם מברך, לא תהינה ידיו עוסקות בשום עסק, שהרי עומד הוא לפני מלך מלכי המלכים, ומדבר עמו! (בפרט בברכת "אשר יצר" נוטים אנשים להיכשל בכך, מבלי משים, מאחר שהם מתחילים לברך בשעה שמנגבים ידיהם לאחר הנטילה, ויש לתת את הדעת להיזהר ממכשול זה).

אומר ה"אור חיים" הקדוש: "אם אתם מקדשים עצמכם, מעלה אני עליכם כאלו קידשתם אותי". עוד יש לומר, שהיות ואנחנו בניו של הקב"ה, והזהר אומר "קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא", ואנחנו דבקים בו ממש, כמו שנאמר: "ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולכם היום", לכן מצווה עלינו התורה "קדושים תהיו".

למי נאמר מקרא זה? כלום נאמר רק על החכמים והמיוחסים, המצויים בבית המדרש כל היום? תלמוד לומר, "דבר אל כל עדת בני ישראל". ציווי זה, שיש בו חוב גדול וזכות גדולה ועצומה, נאמר לכל יהודי ויהודי. "קדושים תהיו לוי" – כל עם ישראל. בכל פעם שאדם מתגבר על יצרו ונזהר מעברה – אינו כועס ואינו גוזל, נמנע מדיבור אסור וממראות אסורים – הריהו מתקדש בזה ונקרא "קדוש".

לאורך כל היום, מרגע שאנו קמים בבוקר, יש לנו אפשרות להתקדש במצוות עשה. יהודי נוטל ידיו, ומברך: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על נטילת ידים". הוא מברך: "אשר יצר את האדם בחכמה". הוא מודה לקב"ה על החסד שעשה עימו, שהוציא את הרעלים ואת הפסולת מגופו, ונתן לו בריאות, ומשבח את הקב"ה על חוכמתו הנפלאה, הנגלית לנו בבריאת גוף האדם. אחר כך מברך היהודי: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על מצוות ציצית", וכן הלאה.

כך עולה היהודי ומתקדש בכל יום במעלות של קדושה, על ידי קיום מצוות עשה ולא תעשה, ומעל לכל בעסק התורה, שבכל רגע ורגע של לימוד תורה אדם עולה עוד מדרגה. ובשם האר"י ז"ל מובא, שאין רגע דומה לחברו, שהרי בכל רגע מצוי היהודי בדרגה גבוהה מהרגע שקדם לו. כאשר עם ישראל מגיע לדרגת "קדושים תהיו" – שום אומה ולשון בעולם אינם יכולים לפגוע בהם, ושום כוח בעולם אינו יכול להזיק להם.

מסופר על ה"אור החיים" הקדוש, שעלה ממרוקו לארץ ישראל, ועבר בדרכו במדבר הגדול, שבו חיות טרף ונחשים ועקרבים. בא ארי נוהם אל מול פני השיירה, וחרדו כולם חרדה גדולה, אך ה"אור החיים" הקדוש נותר בשלוותו ובביטחונו בה'. בראות הארי אותו, סב לאחריו ונמלט. על זה נאמר: "ומוראכם וחיתכם יהיה על כל חיית הארץ". ומתי? – בעת אשר "קדושים תהיו" (דורש ציון).

"לא תגנבו" [יט, יא].

המצערה המצער שלפנינו ארע בחולת שנקזק לתרופה מיחדת בעקבות חליו הקשה. הוא נכנס לבית מרקחת, הציג בפני הרוקח את המרשם, ושאַל למחיר התרופה. הרוקח השיב: "התרופה הזו אינה נמצאת בסל התרופות. מחירה הוא 3,000 שקלים!" לשמע המחיר הגבוה הזה החולה בן הדימה, והוא החל לחפש דרכים להשיג את התרופה ללא תמורה... לפתע עלה רעיון דוֹנִי במוחו; הוא בקש מהרוקח שַׁבִּיָא לוֹ את התרופה, ולאחר שזו הוחזרה לפניו על הדלפק, פנה בבקשה נוספת אל הרוקח, שַׁבִּיָא לוֹ תַכְשִׁיר מִסִּים שֶׁהֵיחַ בַּמִּדָּה הַעֲלִיּוֹן. הרוקח עלה על הסלם כדי להגיע למִדָּה הַגְּבוּהָ, וְאִזּוּ חָטַף הַחֹלֶה אֶת הַתְּרֹפָה מִהַדְּלֶפֶק וּבָרַח חֲרוּצָה...

האיש הגיע לביתו מתנשם ומתנשף והחל להשתמש בתרופה. כְּעֵבֶר זְמַן מָה חָשׁ בָּרַע. הוא שער שזו תופעה אפִּינִית לתקופה הראשונה שבה צורכים את התרופה, ולכן המשיך לטל עוד ועוד גלילות... מצבו הוסיף להתדרדר, עד שאבד את ההכרה והבהל לבית החולים. במהלך הבדיקות בבית החולים התגלה דִּבְרַ מְצֻמֶּר - התרופה שֶׁגִּבַּהּ האיש מבית המרקחת לא הייתה זו שהופיעה במרשם... במלים אחרות: הייתה כאן טעות חמורה וגורלית של הרוקח, שֶׁמִּחְמַת בִּלְבּוֹל הֵנִיחַ לִפְנֵי הַחֹלֶה תְּרֹפָה אֲחֵרָה, שֶׁהִתְבָּרָה כְּמִסְפָּנֶת לִגְבוּיָו! לְבִשּׁוֹ, בְּרַחֲמֵי שָׁמַיִם מְרַבִּים נִצְלוּ חַיּוֹ שֶׁל הַחֹלֶה, אֲדָה הַנִּזְקִים שֶׁנִּגְרְמוּ לוֹ הָיוּ בְּלִי פִּיכִים. לאחר שהתאושש מעט פנה אל הרוקח וידעו: "פִּשְׁעִי בְּאִפְן חֲמוּר! עֲלִיד לְשֹׁלֵם לִי עַל נֶזֶק הַפְּגִיעָה בְּבְרִיאוֹת גּוֹפִי!" הַרוֹקֵחַ הִתְנַצֵּל בְּפָנָיו הַגָּב, אֲדָה גַּם דָּחָה אֶת הַתְּבִיעָה וְטָעַן: "הִרִי גִבַּבְתָּ אֶת הַתְּרֹפָה וּבְרַחֲתִי! לֹא הִיְתָה לְךָ כָּלֵל רְשׁוֹת לְחַטֵּף אוֹתָהּ וּלְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, כִּד שֶׁהִבַּאתָ אֶת הַנֶּזֶק עַל רֹאשְׁךָ וְאֵינִי פְטוּר מִלְשֹׁלֵם לְךָ..." עַם מִי הִדִּין?

תשובה

בְּרַגַע שֶׁהַרוֹקֵחַ הֵנִיחַ לִפְנֵי הַחֹלֶה אֶת הַתְּרֹפָה, הוּא כָּאֵלוֹ אֲשֶׁר שֶׁהִיא הַתְּרֹפָה הַמְתַּאיְמָה לוֹ, וּבְרִיר אִפּוֹא שֶׁהַחֹלֶה יִסְמָךְ עַל הַרוֹקֵחַ הַמְּמַחֵה וְעַל סִמְךָ "הוֹרָאָתוֹ" בְּלַע אֶת הַתְּרֹפָה. וּמִמִּילָא הִיָּה מְקוֹם לְטָעוֹ, שֶׁהַרוֹקֵחַ חִיב בְּנֶזֶק מִדִּין "גִּרְמִי", דִּהְיִנו גְּרִימַת נֶזֶק בְּאִפְן קְרוֹב לְיִשְׁרִי. וְלִכְאוּרָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְאֶחָד שֶׁיַּעַץ לְחַבְרוֹ עֲצָה רָעָה שֶׁגִּרְמָה לוֹ לְהִפְסֵד, שֶׁהִדִּין הוּא שְׂאֵם הִיָּה בְּרִיר שֶׁחֲבֵרוֹ יִסְמָךְ עַל דְּבָרָיו, חִיב הַיּוֹעֵץ לְשֹׁלֵם עַל הַנֶּזֶק שֶׁנִּגְרַם מִחֲמַתּוֹ (רֹאֵה שו"ע חו"מ סי' ס"ו).

אולם, לְמַעֲשֵׂה נִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לְפִטְר אֶת הַרוֹקֵחַ, כִּי הַגָּבַב שֶׁחָטַף אֶת הַתְּרֹפָה שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת "אִיְהוּ דְאִזְקִי אֲנַפְשִׁיהּ" - הוּא זֶה שֶׁהִזִּיק אֶת עַצְמוֹ, וְהִרִי זֶה דּוֹמֶה לְמִבְאָר בְּמִשְׁכַּת בְּבֵא קִמָּא (מ"ו): שֶׁהִנּוּחַן סֵם הַמּוֹת (לְרַעַל) בְּפָנָיו בְּהִמַּת חֲבֵרוֹ, וְהַבְּהִמָּה אֶקְלָה אוֹתוֹ וּמִתָּה, מִנִּיחַ הֶסֶם פְּטוּר, מִשּׁוּם שֶׁהַבְּהִמָּה הִיא זֹה שֶׁהִבִּיָּאָה עַל עַצְמָהּ אֶת הַנֶּזֶק בְּכֹד שֶׁאֶקְלָה מִמֶּהֱמָאָקֵל (אֲכֹן אִם נוֹתֵן הֶסֶם הַתְּכַנֵּן לְהִזִּיק לְבִהֶמָּה, הוּא חִיב מִדִּינֵי שָׁמַיִם). וּמַעֲתָהּ, אִם בְּהִמָּה שְׂאִין לָהּ דַּעַת, נִחְשָׁבֶת כְּמִבְיָאָה אֶת הַנֶּזֶק עַל עַצְמָהּ, כֹּל שֶׁכֵּן שְׂאֵדָם, שֶׁהוּא בַּעַל שִׁכְל, שֶׁחָטַף וְגִבַּב אֶת הַתְּרֹפָה שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת, נִחְשָׁב לְמִזִּיק אֶת עַצְמוֹ. וּבִפְרָט, שְׂאֵלוֹ לֹא הִיָּה חוֹטֵף אֶת הַתְּרֹפָה וּבִוְרָתָהּ, יִתְכַּן שֶׁהַרוֹקֵחַ הִיָּה עוֹלָה עַל טַעְוָתוֹ טָרֵם גִּמְר הַקִּנְיָה. וְכֵן הַגָּבַב יָכוֹל הִיָּה לְהַבְחִין שֶׁזֶה לֹא הַתְּרֹפָה הַמְתַּאיְמָה לוֹ, עַל יְדֵי קְרִיָּאָה אוֹדוֹת מֵהֵית הַתְּרֹפָה, עַל פִּי הַמוֹפִיעַ עַל גִּבִּי קַפְסַת הַתְּרֹפָה וְהַעֲלִיּוֹן הַמְצָרָךְ...

יֵשׁ לְהוֹסִיף, שֶׁיֵּשׁ לְחַיֵּב אֶת הַגָּבַב לְשֹׁלֵם עֲבוֹר הַתְּרֹפָה שֶׁגִּבַּב, וְהִגֵּם שֶׁלֹּא הִיְתָה מִתַּאיְמָה לְחַלּוֹ, אֲלֹא הִיְתָה עֲבוֹרוֹ מִפְּשַׁע פְּרַעַל, מִכָּל מְקוֹם הִרִי יֵשׁ לָהּ עֲרָךְ בְּשׁוּק, וּבְשִׁעָה שֶׁגִּבַּב הַתְּחִיב בְּדִמְיָה...

לסיכום: הַרוֹקֵחַ פְּטוּר מִתְּשֻׁלוֹם הַנֶּזֶק שֶׁנִּגְרַם לְחֹלֶה (אֲחַת שְׂאֵלָתוֹ).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוריאל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מוניה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מוניה ז"ל, לע"נ ר' עזיזולה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן כאדה ז"ל, לע"נ סוסן בת ויקטוריה ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרהנג ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנו ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ לי כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, ולע"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com